

דגם תשובות – בית, חינוך ומשפחה, מס' 005371, חורף תשע"ט

הערה למעריך: הכתוב בסוגריים מרובעים אינו מחייב את הנבחן.

פרק ראשון

על הנבחן לענות על ארבע מן השאלות 1-5.

1. יצר ויצירה

א. (1) חכמים אסרו נגיעה זו משום סייג כדי למנוע מאדם לחטוא באיסורים חמורים יותר.

- (2)** — קרבת נפש פירושה אהבה, ואילו קרבת גוף פירושה תאוה. קרבת גוף ונפש פירושה מזיגה והיא מותרת וקדושה רק בנישואין.
- אין אפוסטרופוס לעריות. כדי להדליק אש גדולה די בגפרור אחד.
- למגע בין איש לאישה יש משמעות עליונה וצריך לשמור אותו רק לחיבור שבין איש לאשתו. מגע בנסיבות אחרות מחליש וממעיט את הקדושה המיוחדת של המגע בין איש לאשתו.
- [הערה למעריך: די בטעם אחד]
- (עמ' 37-39; עמ' 39-40)

- ב. (1)** הנימוק של הרב פיינשטיין: אין זה דרך תאוה וחיבה. [כל איסור נגיעה בעריות הוא דווקא בדרך תאוה, ובלא דרך תאוה אין אפילו איסור מדרבנן].
- (2)** אדם שידוע שיבוא לידי הרהור והנסיעה באוטובוס אינה נחוצה לו, ראוי שיימנע מלנסוע באוטובוס שגברים ונשים עומדים בו בצפיפות.
- (עמ' 39-40; עמ' 40-41)

2. קידושין ונישואין

- א.** "הרי את מקודשת לי" — מיוחדת לי ומזומנת לי ואסורה לכל העולם (עמ' 70; עמ' 74).
- ב. (1)** בעדות רגילה העדים מעידים בפני בית דין על מעשה שראו, ואילו במעמד הקידושין העדים הם חלק מהותי בקיום ובחלות של הקידושין. בלי עדים אין לקידושין תוקף.
- (2)** העדים צריכים להתבונן היטב במתן הטבעת ולשמוע את החתן אומר לכלה "הרי את מקודשת לי". (שם)
- ג.** מנהגים בנוגע לכיסוי ראש הכלה לאחר החופה והנימוקים לכל מנהג:
- לכסות את הראש בכיסוי מלא. נימוק: לאחר חדר הייחוד הנישואין הושלמו והכלה היא אשת איש לכל דבר.
- להסתפק בכיסוי בהינומה. נימוק: זהו המנהג שנהוג זה דורות.
- לא לכסות כלל. נימוק: הייחוד יתקיים בבית שאליו יגיעו בני הזוג לאחר החתונה, ורק לאחר מכן תחול חובת כיסוי הראש על האישה.
- [הערה למעריך: התלמיד צריך לכתוב שני מנהגים ולנמק אחד מהם]
- (עמ' 75; עמ' 78-79)

3. נישואין אזרחיים

- א.** הנימוקים לדעה שנישואין אזרחיים תקפים: 1. האיש נתן טבעת לאישה בפני עדים כשרים, והיא הסכימה להתקדש.
2. הייתה ביאה ו"אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגומר ובעל לשם קידושין".
- הנימוקים לדעה שנישואין אזרחיים אינם תקפים: 1. מתן הטבעת הוא מעשה סמלי, ואין לבני הזוג כוונה להינשא כהלכה. 2. הכלל ההלכתי "אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות" נאמר על אדם המקפיד בשמירת מצוות ולא על מי שבחר במודע לקיים זוגיות שלא כדת משה וישראל.
(עמ' 78; עמ' 81-82)
- ב.** במצבים רגילים מחייבים גט לחומרה, אולם במצבים שהגט יסב נזק משמעותי לאישה או לילדיה נוהגים על פי הדעות שאין לנישואין אזרחיים תוקף כלל (שם).

4. מחויבויות שבין איש לאשתו

- א.** (1) התחייבויות הבעל לאשתו נוגעות לתקופה שבה הם נשואים ולתקופה שלאחר סיום הנישואין (עקב גירושין או מיתת האיש) (עמ' 87; עמ' 91).
- (2) התחייבויות הנוגעות לתקופת הנישואין — מזונות, כסות ומדור, עונה [למעריך]: די בהתחייבות אחת. לקבל התחייבויות נוספות מעמ' 82-83; עמ' 86-87].
- התחייבות הנוגעת לתקופה שלאחר סיום הנישואין — לדאוג לפרנסת האישה (עמ' 88; עמ' 92).
- ב.** (1) הסכום של "עיקר הכתובה" הוא מאתיים זוז לבתולה [מאה זוז לאלמנה או לגרושה].
סכום זה נקבע כדי לדאוג לכלכלת האישה במשך שנה. [בעבר הייתה הנחה שסכום זה יספיק לכלכל את האישה במשך שנה וגם בעל עני יוכל לעמוד בסכום זה].
- (2) תוספת כתובה — סכום כסף נוסף על "עיקר הכתובה" שיינתן לאישה עם פירוק הנישואין.
חכמים תיקנו תוספת זו כי סכום עיקר הכתובה לא הספיק בדרך כלל לכלכלת האישה במשך שנה.
(שם)

5. בניית הבית

- א.** השיקול המרכזי המשותף לשני הפוסקים: דאגה לשלום הבית.
פוסק א [הרב חיים דוד הלוי] כתב שטוב יותר שאישה תמשיך לנהוג כמנהג בית הוריה אלא אם כן ייפגע שלום הבית.
פוסק ב [הרב עובדיה יוסף] כתב שעל אישה לנהוג כמנהג בעלה כדי שלא ייפגע שלום הבית.
(עמ' 100-101; עמ' 105-106)
- ב.** (1) המסר של רב פפא בדבריו הוא שכדי ליצור תקשורת טובה עם בן הזוג צריך להתאים את עצמך לבן הזוג [לקבל]:
צריך להשקיע מאמץ בתקשורת עם בן הזוג; "כפוף עצמך ושמע דבריה" — רש"י [עמ' 102; עמ' 107].
- (2) לקבל כל דוגמה מתאימה.
- ג.** הדרכה מעשית לתקשורת טובה בין בני זוג:
- לשוחח אפילו שיחה קצרה שבה בני הזוג ישתפו זה את זה במאורעות היום.
 - להקשיב מתוך רצון לשמוע ולהשתתף.
 - להקשיב מתוך קבלה והכלה (ולא מתוך שיפוטיות) כדי שבן הזוג ירגיש נוח לספר ולשתף.
 - לעודד ולהעריך כל נקודה קטנה של טוב אצל בן הזוג.
- [הערה למעריך]: די בהדרכה אחת.
(עמ' 102-103; עמ' 107-108)

פרק שני

על הנבחן לענות על ארבע מן השאלות 6-10.

6. טובים השניים מן האחד

- א. (1) הכינויים בסיפור הבריאה הראשון: זכר ונקבה. מטרת הנישואין: פרייה ורבייה, המשכיות הגזע.
 (2) הכינויים בסיפור הבריאה השני: איש ואישה. מטרת הנישואין: צורך בידידות, יצירת קהילה קטנה.
 (עמ' 12-13; עמ' 14-15)
- ב. דברים שבהם צריך להתמקד בבחירת בן זוג:
 — תכונות ומידת טובות
 — שאיפות ומטרות משותפות
 — יכולת לקיים משפחה, לגדל ולחנך ילדים, בשותפות מלאה
 [למעריך: די בשני דברים; לקבל תשובות המציירות את הייחוס המשפחתי ואת יראת ה' ותשובות מתאימות נוספות]
 (עמ' 16-17; עמ' 16-17)

7. יצר ויצירה

- א. (1) איסור ייחוד הוא האיסור על איש ואישה שאינם נשואים להיות במקום שבו אנשים אחרים אינם באים אליו ואינם יכולים לראותם.
 (2) הטעם לאיסור ייחוד הוא החשש להגיע לעבירה.
 (עמ' 40; עמ' 42; עמ' 41-42)
- ב. שני התנאים הם מקום מואר ומדי פעם בפעם עוברים שם אנשים (עמ' 43; עמ' 43).

8. טומאה וטהרה

- א. שלושת השלבים בתהליך הטהרות האשה מטומאת נידתה:
 הפסק טהרה, שבעה נקיים וטבילה.
 הפסק טהרה — אישה צריכה לבדוק שהדימום פסק.
 שבעה נקיים — אישה צריכה לוודא במשך שבעה ימים שהיא נקייה ממראות דם.
 טבילה — אישה צריכה לטבול במקווה [כשר].
 (עמ' 129-130; עמ' 133-134)
- ב. (1) בני הזוג אסורים בקיום חיי אישות, אסורים בחיבוק ונישוק ובכל מגע פיזי, אסורים בדברי חיבה המרגילים לערוה.
 (2) ביטויים לקרבה בין איש לאשתו בזמן נידתה: חייב לאהוב את אשתו כגופו, חייב לכבדה יותר מגופו, קירוב לבבות ודיבורים שבצנעה [הערה למעריך: לקבל תשובות שמבטאות רובד אחר במערכת היחסים שהוא מעבר לקשר הפיזי ואת שימור ופיתוח הקשר והקרבה הנפשית].
 [הערה למעריך: די בביטוי אחד של ריחוק ובביטוי אחד של קרבה].
 (עמ' 125-127; עמ' 129-131)

9. כיסוי ראש

- א. (1) דת משה — התורה
 על פי דת משה, נדרש כיסוי ראש מסוים, כגון: כובע קטן, מטפחת צרה, מטפחת רשת.
 (2) דת יהודית — דברי חכמים
 על פי דת יהודית, נדרש כיסוי ראש מלא.
 (עמ' 139-140; עמ' 143-144)
- ב. התנאי הנדרש לפטור אישה מלכסות את ראשה בביתה הוא שרק בני ביתה ישהו בבית (ולא אנשים זרים) (עמ' 142-143; עמ' 146-147).

10. שאלות קצרות**א.** דעות למעשה הנקרא "חופה":

- החתן מביא את הכלה לביתו [אָן: לחדר המיועד לחתן ולכלה] לשם נישואין.
 - פריסת סודר על ראש החתן והכלה בשעת הברכה.
 - כלה בתולה יוצאת בהינומה, וייחוד עם כלה שהיא אלמנה.
- [הערה למעריך: די בשתי דעות]
(עמ' 73; עמ' 77)

ב. אסרו על נשים להתקשט ולהתאפר בימי הנידה כדי שלא יעברו על איסור ערווה. אך לאחר זמן מה התיירו זאת כדי שלא תתגנה האישה על בעלה ויגרשה (עמ' 127; עמ' 131).**ג.** תקנת רבנו גרשום — אין לגרש אישה בעל כורחה.
רבנו גרשום תיקן תקנה זו כי ראה שהדור פרוץ, ויש שמזלזלים בבנות ישראל בזריקת גט.
(עמ' 154; עמ' 155)**פרק שלישי**

על הנבחן לענות על ארבע מן השאלות 11-15.

11. טובים השניים מן האחד**א.** (1) הכינויים בסיפור הבריאה הראשון: זכר ונקבה. מטרת הנישואין: פרייה ורבייה, המשכיות הגזע.
(2) הכינויים בסיפור הבריאה השני: איש ואישה. מטרת הנישואין: צורך בידידות, יצירת קהילה קטנה.
(עמ' 12-13; עמ' 14-15)**ב.** דברים שבהם צריך להתמקד בבחירת בן זוג:

- תכונות ומידת טובות
 - שאיפות ומטרות משותפות
 - יכולת לקיים משפחה, לגדל ולחנך ילדים, בשותפות מלאה
- [למעריך: די בשני דברים; לקבל תשובות המציירות את הייחוס המשפחתי ואת יראת ה' ותשובות מתאימות נוספות]
(עמ' 16-17; עמ' 16-17)

12. יצר ויצירה**א.** (1) איסור ייחוד הוא האיסור על איש ואישה שאינם נשואים להיות במקום שבו אנשים אחרים אינם באים אליו ואינם יכולים לראותם.
(2) הטעם לאיסור ייחוד הוא החשש להגיע לעבירה.
(עמ' 40; עמ' 42; עמ' 41-42)**ב.** שני התנאים הם מקום מואר ומדי פעם בפעם עוברים שם אנשים (עמ' 43; עמ' 43).**13. התנהלותה של משפחה****א.** (1) התשובה של רבי אלעזר בן עזריה: אתייעץ עם אנשי ביתי, עם אשתי.
(2) המסר שנלמד הוא שהתמסרות לעבודה ציבורית עלולה לפגוע במשפחה ולכן יש צורך בהסכמה ובתמיכה של בן הזוג לפני שאדם מקבל על עצמו משרה ציבורית כיוון שרק כך הוא יוכל למלא את המשימה.
(עמ' 183; עמ' 184)**ב.** (1) כדי לקיים דין בן סורר ומורה נדרשים תנאים הלכתיים שקשה מאוד לממשם.
(2) הדרכה חינוכית להורים שנלמדת מדיני בן סורר ומורה: האב והאם צריכים לדבר בקול אחד. צריך שתהיה ביניהם אחדות דעים ורצון משותף.
(עמ' 183-184; עמ' 185)

14. קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

א. שלושת השלבים בתהליך היטהרות האישה מטומאת נידתה:

הפסק טהרה, שבעה נקיים וטבילה.

הפסק טהרה – אישה צריכה לבדוק שהדימום פסק.

שבעה נקיים – אישה צריכה לוודא במשך שבעה ימים שהיא נקייה ממראות דם.

טבילה – אישה צריכה לטבול במקווה [כשר].

(עמ' 210-211; עמ' 212)

ב. (1) בני הזוג אסורים בקיום חיי אישות, אסורים בחיבוק ונישוק ובכל מגע פיזי, אסורים בדברי חיבה המרגילים לערווה.

(2) ביטויים לקרבה בין איש לאשתו בזמן נידתה: חייב לאהוב את אשתו כגופו, חייב לכבדה יותר מגופו, קירוב לבבות

ודיבורים שבצנעה [הערה למעריך: לקבל תשובות שמבטאות רובד אחר במערכת היחסים שהוא מעבר לקשר

הפיזי ואת שימור ופיתוח הקשר והקרבה הנפשית].

[הערה למעריך: די בביטוי אחד של ריחוק ובביטוי אחד של קרבה].

(עמ' 207-209; עמ' 208-210)

15. שאלות קצרות

א. דעות למעשה הנקרא "חופה":

— החתן מביא את הכלה לביתו [אז: לחדר המיועד לחתן ולכלה] לשם נישואין.

— פריסת סודר על ראש החתן והכלה בשעת הברכה.

— כלה בתולה יוצאת בהינומה, וייחוד עם כלה שהיא אלמנה.

[הערה למעריך: די בשתי דעות]

(עמ' 73; עמ' 77)

ב. יש מידה של אמת בטענה זו כי העשיר באמת התעשר בזכות כישוריו (כוחו ועוצם ידו).

האזהרה של התורה היא שאדם לא ישכח שה' הוא שנטע בו את הכישורים הנדרשים כדי להתעשר.

(עמ' 189-190; עמ' 191)

ג. אסרו על נשים להתקשט ולהתאפר בימי הנידה כדי שלא יעברו על איסור ערווה. אך לאחר זמן מה התירו זאת כדי שלא

תתגנה האישה על בעלה ויגרשה (עמ' 209; עמ' 210).